

ENW'R PWYLLGOR CRAFFU	Pwyllgor Craffu Gwasanaethau
DYDDIAD Y CYFARFOD	13 Chwefror 2014
TEITL YR EITEM	Awtistiaeth
AELOD CABINET	Cynghorydd R. H. Wyn Williams

Anabledd datblygiadol hir oes yw awtistiaeth, sydd yn effeithio ar sut mae unigolion yn cyfathrebu ac yn ymwneud a phobl eraill, yn ogystal ag effeithio ar sut mae pobl yn gwneud synnwyr o'r byd o'u cwmpas.

Mae awtistiaeth yn gyflwr sbectrwm, sy'n golygu er bod pawb ag awtistiaeth yn rhannu anawsterau penodol, bydd y cyflwr yn effeithio arnynt mewn ffyrdd gwahanol. Gall rhai pobl ag awtistiaeth fyw bywydau cymharol annibynnol, tra gall eraill fod ag anableddau dysgu a rhai unigolion fod angen cymorth arbenigol.

Gwasanaethau Plant ar y Sbectrwm Awtistiaeth

- Arweinir ar waith ar gyfer plant gydag awtistiaeth yn y lle cyntaf gan Seicolegwr Clinigol yn y Tîm Integredig Plant Anabl, Derwen.
- Yn dilyn asesiad mae'n bosib bydd cyfeiriad i wasanaeth nyrsio, gweithiwr cymdeithasol, neu wasanaeth egwyl fer/cefnogol o fewn y tîm.
- Darperir gwasanaethau arbenigol o fewn yr Adran Addysg i nifer o blant ar y sbectrwm awtistiaeth.
- Mae'r Seicolegwr Clinigol wedi derbyn 62 o gyfeiriadau rhwng Ebrill a Rhagfyr 2013 ar gyfer asesiad ASA.
- Oherwydd diffyg capasiti yn y Tîm Seicoleg Glinigol mae rhestr aros o hyd at flwyddyn mewn rhai achosion.
- Mae 38 plentyn o dan 6 oed a 23 plentyn rhwng 6 a 9 oed ar y rhestr aros ar gyfer asesiad ASA,
- Mae plant sydd eisoes wedi cael asesiad a diagnosis ar y rhestr aros am ymyrraeth bellach.
- Drwy gymorth grantiau gan gynnwys Grant Awtistiaeth, Cymorth a Theuluoedd yn Gyntaf mae peth gwaith ataliol drwy gynnig ymyrraeth arbenigol megis PACT, ymyrraeth therapi cerdd ac ymyrraeth gwsg.
- Heb y grantiau hyn gwasanaeth asesu a rhoi diagnosis yn unig fyddai ar gael ar y cyfan.
- Darperir ymyrraeth ymddygiad heriol sy'n cymryd llawer mwy o amser ac yn fwy costus felly edrychir ar ymyrraeth y grantiau fel arbediad sylweddol.

Anghenion Gwasanaeth Plant

- Capasiti i allu torri lawr ar y rhestrau aros i deuluoedd.
- Cynnig gwaith ataliol tymor hir ar sail grant (dim sicrwydd efo'r grantiau a thrwy hynny'n colli staff ar ôl eu hyfforddi oherwydd ansicrwydd ynglŷn â'u swyddi)
- Gwasanaeth ar gyfer pobl ifanc sydd ar ochr uchaf y sbectrwm ond heb anabledd dysgu – teuluoedd yn amlwg mewn angen ond ddim yn blant/pobl ifanc sy'n cyrraedd criteria Derwen.

Gwasanaeth Oedolion ar y Sbectrwm Awtistiaeth

- Mae 6 unigolyn yng Ngwynedd gyda diagnosis ASA yn agored i'r Tîm Oedolion Bregus.
- Mae Gweithiwr Cefnogol Anhwylder Sbectrwm Awtistiaeth yn cefnogi 53 o oedolion gyda diagnosis ASA ond nid yw'r unigolion yma yn cyrraedd meini prawf mynediad i wasanaeth oedolion.
- Ar hyn o bryd mae 534 o oedolion ar gofrestr anabledd dysgu yng Ngwynedd, mewn astudiaeth amcangyfrif fod rhwng 20 – 33% o oedolion ag anabledd dysgu hefyd ag awtistiaeth.
- Mae amrywiaeth o wasanaethau ar gyfer oedolion syndrom Asperger (neu awtistiaeth gweithrediad uwch) yn cael eu darparu gan Y Cyngor a chan ddarparwyr allanol/annibynnol:
 - Coleg Menai - Cyrsiau coginio a datblygu sgiliau byw.
 - Cyflogaeth wedi'i chynnal –mudiadau megis Agoriad a Mantell Gwynedd yn lleoli, hyfforddi a chynnal unigolion gyda chyflogaeth, cefnogaeth yn lleihau dros gyfnod o amser.
 - Welsh Football Trust: North Wales Futsal Project: PORT – Hyfforddiant i oedolion i fod yn hyfforddwyr Futsal a dysgu sgiliau cyfathrebu, mathemateg, cyfrifiadurol.
 - Grŵp Cefnogaeth Asperger/Autism Gwynedd a Môn - cyfleoedd ar gyfer gwaith grŵp, cymdeithasu a hamdden.
- Yn y maes anabledd dysgu mae amrediad o wasanaethau yn cefnogi pobl gydag Awtistiaeth ac anghenion cymhleth.
 - Cefnogaeth Dydd - darperir gwasanaeth gan y darparwr mewnol a'r sector annibynnol e.e.; Cynllun Cymunedol Arfon, Canolfan Y Gwystl, Antur Waunfawr, Menter Fachwen a Seren
 - Gwasanaeth Cefnogol – cyfleoedd cymdeithasu a hamddena, datblygu sgiliau byw bob dydd.
 - Coleg Addysg bellach
 - Grwpiau Diddordeb/Datblygu Sgiliau
 - Llety gyda Chefnogaeth – cefnogi unigolion mewn tenantiaeth gan feithrin diwylliant sy'n osgoi gorddibyniaeth.

- Cynllun Lleoli Oedolion –galluogi oedolion i fyw mor annibynnol â phosib o fewn sefyllfa deuluol.
 - Technoleg Gynorthwyol.
 - Gofal ysbaid – mae 2 dŷ gofal ysbaid gan y sector annibynnol ag ysbaid ar gael drwy 'r cynllun lleoli oedolion.
 - Gwasanaeth preswyl (gan gynnwys darpariaeth y tu allan i Wynedd)
- Hyfforddiant wedi ei gynnal i godi ymwybyddiaeth staff a datblygu sgiliau a defnydd o fodolau 'Active Support', PECS, 'Positive Behaviour Support' ynghyd a defnydd iPads.
 - Datblygiad lletya newydd -adeiladu 6 byngalo un ystafell wely ac un byngalo dwy ystafell wely ar dir Pant yr Eithin yn Harlech.

Oherwydd natur ASA rhaid cael amrywiaeth o weithwyr proffesiynol ac asiantaethau i gydweithio yn effeithiol er mwyn sicrhau gwelliannau priodol a chynaliadwy yn y gwasanaeth sy'n canolbwyntio ar y person a'r canlyniadau.

Mae tudalen 16 o Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr yn cyfeirio at grwpiau o ddefnyddwyr allweddol y mae'r adran yn eu gwasanaethu. Y cwestiwn yw pam nad yw Awtistiaeth wedi cael ei grybwyll yn y rhestr?

Mae'r grwpiau a nodir (Pobl Hŷn, Anabledd Corfforol a Synhwyred, Cefnogaeth Iechyd meddwl, Anabledd Dysgu, Diogelwch Oedolion -POVA yn Grwpiau Lefel Uwch o ran categorïau defnyddwyr. Mae Awtistiaeth yn gyflwr penodol fel sawl cyflwr arall ac yn amlwg ni allwn fod yn rhestru'r holl gyflyrau gan fyddai yn amhriodol yn y cyd-destun adnabod Grwpiau Lefel Uwch.

Sut mae'r Grŵp Cynllunio a Budd-ddeiliaid ASA ar y cyd Gwynedd ac Ynys Môn yn gweithio- Cylch Gorchwyl?

Pwrpas Grŵp Cynllunio a Budd-ddeiliaid ASA ar y cyd Gwynedd ac Ynys Môn yw bod yn gyfrifol am oruchwylio datblygiad Strategaeth Anhwylderau'r Sbectrwm Awtistiaeth (ASA) Cymru gyfan yn lleol er mwyn diwallu anghenion plant ac oedolion sydd ag ASA yng Ngwynedd ac Ynys Môn.

Mae cyfansoddiad y grŵp yn cynnwys cynrychiolwyr o'r asiantaethau isod:

- Gwasanaethau Arbenigol Plant
- Gwasanaethau Oedolion
- Addysg
- Cydbwyllgor Addysg
- Bwrdd Partneriaeth Plant a Phobl Ifanc
- Gwasanaeth Plant Prifysgol Betsi Cadwaladr

- Gwasanaethau Oedolion Prifysgol Betsi Cadwaladr
- Therapi Iaith a Lleferydd
- Grŵp Cefnogi Awtistiaeth/Asperger Gwynedd a Môn
- Cymdeithas Genedlaethol Awtistiaeth
- Y Bwrdd Cyfiawnder Ieuencid
- Prifysgol Bangor
- Hamdden
- Defnyddiwr Gwasanaeth
- Rhieni/gofalwyr

Mae cyfrifoldebau'r grŵp, sydd fel arfer yn cyfarfod bob chwarter, yn cynnwys:

1. Sicrhau cysylltiadau effeithiol rhwng pob gwasanaeth wrth gynllunio, datblygu a chyflwyno gwasanaethau i bobl ag ASA.
2. Cydgysylltu dull gweithredu aml-asiantaeth o gynllunio, comisiynu a datblygu gwasanaethau.
3. Cydgysylltu a goruchwyllo rheolaeth Grant ASA Llywodraeth Cymru.
4. Datblygu gwaith i gefnogi ffurfio Cynllun Gweithredu Lleol ASA er mwyn:
 - Cynnal dadansoddiad o anghenion y boblogaeth;
 - Nodi nifer y plant a'r oedolion ag ASA y mae lechyd, Addysg a'r gwasanaethau cymdeithasol yn gwybod amdanynt;
 - Blaenoriaethu anghenion;
 - Datblygu dull gweithredu integredig aml-asiantaeth o gomisiynu a datblygu gwasanaeth a chyflwyno gwasanaeth;
 - Mabwysiadu dull sy'n seiliedig ar dystiolaeth o ddarparu ymyriadau a datblygiadau gwasanaeth effeithiol;
 - Nodi a chefnogi anghenion Gofalwyr;
 - Hyrwyddo llais defnyddwyr a gofalwyr wrth gynllunio, comisiynu a datblygu'r gwasanaeth.
5. Adolygu trefniadau cydweithio a chynllunio sefydledig ac argymhell unrhyw newidiadau sydd eu hangen i gryfhau dulliau cyd-gynllunio a datblygu gwasanaethau mwy integredig fel rhan o'r Strategaeth Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Lles a Strategaeth a Chynllun Gweithredu ASA Cymru gyfan.
6. Derbynn adroddiadau cynnydd gan asiantaethau partner a grwpiau cynllunio a mentrau gwasanaeth cysylltiedig eraill.
7. Archwilio opsiynau i hyrwyddo gwell trefniadau gweithio mewn partneriaeth.
8. Adolygu gweithrediad cynlluniau gweithredu ac adrodd yn ôl i'r Bwrdd Partneriaeth Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Lles a grwpiau cynllunio cysylltiedig.

Strategaeth a Chynllun Gweithredu ASA Cymru Gyfan a'r Grant ASA sydd yn llywio ac yn pennu cyfeiriad gwaith y Grŵp.

Sut mae'r Grŵp Cynllunio a Budd-ddeiliaid ASA ar y cyd Gwynedd ac Ynys Môn yn gweithio- sut y dyrennir y gyllideb?

Derbyniwyd llythyr cadarnhad o'r grant ASA gan y Llywodraeth ar gyfer y flwyddyn ariannol 2013/14 ar 27ain Mehefin 2013, yn nodi bod £40,000 ar gael i bob sir ar gyfer grant isadeiledd. Anfonwyd allan am geisiadau ar draws Gwynedd ac Ynys Môn gyda dyddiad cau o 19eg Gorffennaf 2013. Cysylltwyd â phob aelod o'r Grŵp ar e-bost yn eu gwahodd i geisio am y grant gyda ffurflen gais ynghlwm. Cafodd papur ar ganllawiau ac amcanion y grant eu dosbarthu yng nghyfarfod y grŵp ar 18fed Gorffennaf 2013 oedd yn rhoi arweiniad ar sut i ddyrannu'r grant.

Yr Amcanion ar gyfer 2013/14

- Hybu cyfleoedd cymdeithasol
- Datblygu Addysg
- Cefnogi Plant a Phobl Ifanc
- Cefnogi oedolion
- Hyfforddiant, mentora a gwybodaeth
- Hyrwyddo a datblygu ymwybyddiaeth a chefnogaeth
- Cryfhau prosesau a threfniadau diagnosis ac asesu
- Hyrwyddo cyfleoedd hyfforddiant a chyflogaeth ar gyfer defnyddwyr gwasanaeth

O ran y canllawiau ar gyfer y defnydd o'r arian grant, ni ddylai'r Grant ASA gael ei defnyddio i ddarparu gwasanaethau statudol nac i arbed cyllidebau gwasanaethau statudol. Dylai'r Grant gael ei defnyddio i:

1. Ddarparu gwasanaethau a chefnogaeth sy'n dangos gwerth ychwanegol er budd defnyddwyr gwasanaeth a'u rhieni/gofalwyr.
2. Sicrhau cydbwysedd yn y Cynllun Gwariant rhwng buddsoddiad mewn prosiectau ar gyfer y maes Plant a'r maes Oedolion.
3. Sbarduno cychwyn prosiectau arloesol / cynlluniau peilot er budd defnyddwyr gwasanaeth a'u rhieni/gofalwyr.
4. Ariannu seminarau / gweithdai, sesiynau hyfforddiant ar gyfer datblygu ymwybyddiaeth, gwybodaeth a sgiliau defnyddwyr gwasanaeth a'u rhieni/gofalwyr.
5. Hyrwyddo cyfleoedd hyfforddiant/datblygu sgiliau ar gyfer grwpiau o staff proffesiynol yn hytrach na hyrwyddo datblygiad personol staff unigol.
6. Ariannu mentrau/prosiectau sy'n hyrwyddo ymwybyddiaeth am anghenion defnyddwyr gwasanaeth a theuluoedd yn y maes ASA.

Cytunwyd yng nghyfarfod y grŵp ar 18fed Gorffennaf 2013 y byddai Gareth Llwyd Cydlynnydd ASA Cyngor Sir Ynys Môn a Sioned Thomas Rheolwr Polisi a

Gwireddu Gofal ac Iechyd Cyngor Gwynedd yn derbyn y cyfrifoldeb o greu cynllun gwariant ar gyfer y ddwy sir. Cafodd y cynllun gwariant ei gylchredeg i'r Grŵp unwaith i'r gwaith gael ei gwblhau.

Yn dilyn creu'r cynllun gwariant cafodd llythyrau eu hanfon i'r ceisiadau llwyddiannus yn nodi eu llwyddiant, ynghyd â ffurflen derbyn a ffurflen adroddiad cynnydd ar y prosiectau. Nodir y ffurflen derbyn bod y grant yn amodol ar dderbyn adroddiad cynnydd ar y gwariant a'r gweithgarwch erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.

Yn gyd-destun trefniadau eleni rydym wedi derbyn gwybodaeth bod Gweinidogion Llywodraeth Cymru wedi cytuno ar ddarparu £40,000 i bob sir ar gyfer y grant isadeiledd ASA yn 2014/15. Nid ydym eto wedi derbyn cadarnhad swyddogol na chwaith unrhyw ganllawiau ynghlwm, ond mae'r wybodaeth yma yn rhoi cyfle i ni gynllunio yn well ar gyfer defnydd y grant.